

6. <http://mirslouvrei.com>

7. <http://ru.wikipedia.org>

Аннотация

В данной статье определяются два основных аспекта эволюции – сохранение и изменение. Излагаются основы научной гипотезы – разделение системы архитектурного объекта на две взаимосвязанные подсистемы с консервативной и оперативной специализацией, которые реализуют основные аспекты эволюции архитектурного объекта.

Ключевые понятия: гибкость, адаптивная архитектура, эволюция.

Annotation

In this article two main aspects of the evolution are determined – the preservation and the change. The scientific hypothesis main outlines are stated – the division of the architectural object into two interrelated sub-systems with conservative and operational specializations, which realize main aspects of the architectural object evolution.

Key words: flexibility, adaptive architecture, evolution.

УДК 72.01

І. В. Коротун,

*к. арх. доцент кафедри Будівництва та архітектури
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*

АРХІТЕКТУРА – ПРОВІДНА СКЛАДОВА КУЛЬТУРНОГО СПАДКУ ЛЮДСТВА

Анотація: стаття присвячена 40 річниці прийняття ЮНЕСКО Конвенції про охорону культурної спадщини, а також окремим аспектам діяльності, що пов'язана з охороною і управлінням об'єктами світової культурної спадщини.

Ключові слова: ЮНЕСКО, культурна спадщина.

Останнім часом, якщо бути більш конкретними у хронології – з 30х років минулого століття, ми - мається на увазі на тільки споживач архітектурно контенту, але й професіонали – проєктанти - перестали сприймати архітектуру, як синтез мистецтв. На відміну від наших попередників. Для прикладу згадаємо саркастичний горельєф Густава Клімта на відомому віденському будинку Сецесії на вулиці Вінцайле: три товстошкі жіночі обличчя, з тісно сплетеним

волоссям (єдність і нерозривність) у вигляді живих аспідів, тобто три Медузи Горгони, які уособлюють Живопис, Архітектуру, Скульптуру, для впевненості адекватного сприйняття автором підписано хто є хто. Як Ви вважаєте, хто розміщений у центрі, як інтегруюча сила? У центр композиції Густав Клімат помістив саме нашу годувальницю – архітектуру! Аксіоматична істина: об'єднана сила мистецтв завжди посилює емоційний вплив. Але провідна роль, як кореневого аспекту монументальної творчості, завжди належала і належить архітектурі. На якомусь періоді власної еволюції Homo sapiens раптом почав усвідомлювати важливість збереження архітектури, як матеріального свідчення історії людства. Стало трохи жаль Собору Ключійського абатства, який попав під гарячу руку Наполеона Бонапарта, зруйнованих у Австрії дахів середньовічних замків (а стіни потім вже самі розвалились), які згаданий реформатор Європейських кордонів обіклав таким податком, що власники розібрали їх без додаткових зусиль з боку імператорської адміністрації. Перші відомі нам установи з охорони культурної спадщини винили в Європейських державах в кінці 19 століття. Остаточним аргументом для активізації мислячих індивідуумів стали втрати Першої світової війни.

У період між Першою і Другий світовими війнами Ліга Націй, попередник *Організації Об'єднаних Націй*, започаткувала роботу з охорони культурної спадщини. Ліга звернулася з закликом до всіх країн світу взяти участь у збереженні спадщини. Створення в 1945 році *Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури* - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (ЮНЕСКО) активізувало роботу в цьому напрямку. Було проведено кілька компаній по охороні об'єктів, що мають особливе значення, а також прийняті міжнародні конвенції і рекомендації з охорони спадщини людства. Одна з цих конвенцій була спеціально розроблена для захисту об'єктів культурної спадщини під час війни – *Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту* (також вона відома як *Гаазька конвенція 1954 року*). Основним питанням для світового співтовариства стало: «Яким об'єктам, ансамблям і пам'ятникам призначено стати частиною всесвітньої спадщини? Що визначає видатну універсальну цінність кожного культурного чи природного об'єкта? Як наслідок компанії з порятунку Абу-Симбела, ЮНЕСКО, за допомогою неурядової організації – **Міжнародної ради по охороні пам'ятників та визначних місць (ICOMOS)** – було розпочато підготовку проекту *Конвенції про охорону культурної спадщини*. США і Міжнародний союз з охорони природи і природних багатств (IUCN, чи WCU, також неурядова організація) внесли пропозицію поєднати збереження культурної і природної спадщини. Ця пропозиція була представлена на Конференції ООН з питань навколишнього середовища в Стокгольмі (Швеція)

у вересні 1972 року. Основною задачею ставилося створення міжнародного інструмента по охороні культурної і природної спадщини, що має видатну універсальну цінність. **16 листопада 1972 року**, після Конференції з питань навколишнього середовища в Стокгольмі, на 17-й сесії **Генеральної конференції ЮНЕСКО**, що проходила в штаб-квартирі ЮНЕСКО у Парижі, була прийнята *Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини* (Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage adopted by the General Conference at its seventeenth session Paris, 16 November 1972) [119].

Конвенція – перший офіційний міжнародний інструмент, що відобразив нагальну потребу у виявленні і збереженні нашої культурної і природної спадщини, яка має видатну універсальну цінність, є неповторною. У Конвенції спадщина *визначається як явище культури, побуту і т.п., отримане від попередніх епох, від діячів минулого, що ми передаємо майбутнім поколінням.* Спадщина є відображенням життя наших предків і існує сьогодні тільки завдяки особливим зусиллям з її охорони. Міжнародній охороні підлягають об'єкти *культурної і природної спадщини.* Археологічні розкопки, наскальні малюнки, церкви, релігійні й інші священні місця, історичні райони міст є *культурною спадщиною.* Унікальні природні явища чи території виняткової природної краси і естетичного значення, чи природні ареали великої важливості і значення з погляду збереження в них біологічної розмаїтості, у тому числі ареали зникаючих видів, що являють собою унікальне явище з погляду науки і збереження природи, є *природною спадщиною.* *Змішані культурні і природні об'єкти всесвітньої спадщини* мають видатну універсальну цінність і включаються до Списку всесвітньої спадщини у відповідності зі змішаними критеріями культурної і природної спадщини.

Конвенція стверджує, що на нас лежить моральна і фінансова відповідальність за збереження нашої загальної культурної і природної спадщини за допомогою міжнародного співробітництва. Відмінною рисою *Конвенції* є те, що вона поєднує збереження культури і природи. Існує лише кілька національних законів і немає інших міжнародних конвенцій, що всебічно об'єднали б збереження культурної і природної спадщини. Культура і природа доповнюють один одного: культурна ідентичність різних народів формується при безпосередньому впливі навколишнього середовища, і багато пам'ятників, будинки й об'єкти неповторні саме в гармонії з природним ландшафтом. Життєдіяльність людини наклала відбиток на ефектні природні куточки, частина яких сьогодні має значну духовну, культурну чи художню цінність.

Юридичний статус об'єкта всесвітньої культурної спадщини, що знаходиться під егідою ЮНЕСКО забезпечується його включенням у Список

об'єктів всесвітньої культурної спадщини. У 1978 році вперше 12 об'єктів були включені в **Список всесвітньої спадщини**. У 1994 році Комітетом всесвітньої спадщини була затверджена «Глобальна стратегія складання представницького і збалансованого Списку всесвітньої спадщини». З метою розширення регіональної, культурної і природної розмаїтості і складання збалансованого і представницького списку всесвітньої спадщини, забезпечення правильного регіонального розподілу об'єктів всесвітньої спадщини: в Африці, Арабських Еміратах, Азії, у країнах Тихого океану, Європи, Північної Америки, Латинської Америки, на Карибських островах. Був виданий «*Посібник з виконання Конвенції про охорону всесвітньої спадщини*», у якому пояснюється, як вибирають об'єкт для включення в Список всесвітньої спадщини і які критерії враховуються. «*Посібник з виконання Конвенції про охорону всесвітньої спадщини*» визначав критерії, відповідно до яких об'єкти культури включаються до Списку всесвітньої спадщини.

Також наводяться критерії добору змішаних культурних і природних об'єктів всесвітньої спадщини: змішані культурні і природні об'єкти всесвітньої спадщини повинні мати видатну універсальну цінність і включаються в Список всесвітньої спадщини у відповідності зі змішаними критеріями культурної і природної спадщини.

З 1992 року Комітет всесвітньої спадщини також визнав очевидний зв'язок між природою і культурою, що відображається у історичних місцевостях, містах, ландшафтах (анг. seant). Критерії застосовуються на всіх етапах включення об'єкту до Списку: від складання попереднього Списку об'єктів до остаточного включення. Підписавши *Конвенцію про охорону всесвітньої спадщини*, держава стає стороною Конвенції і повинна виконувати взяті зобов'язання зберігати культурну і природну спадщину в межах державних кордонів для нинішнього і майбутнього поколінь. Спостереження за виконанням умов Конвенції здійснює *Центр всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Париж)*. Держави, які дбають про свій імідж та збереження історичного надбання, прагнуть поповнити Список ЮНЕСКО власними об'єктами культурної спадщини. Рішення про те, які об'єкти необхідно внести в *Список всесвітньої спадщини*, приймає *Комітет всесвітньої спадщини*.

Станом на 2012 рік до Списку Світової спадщини внесено 893 об'єкти [1]. Аналіз класифікації об'єктів, занесених до Списку ЮНЕСКО доводить, що головним об'єктом світового надбання уособлюють об'єкти архітектури, що складають 80% від загальної чисельності. Типологія об'єктів архітектури, що включені до Списку ЮНЕСКО різноманітна: історичні центри, кремлі, фортеці, монастирі, палацові комплекси – резиденції, громадські та житлові будинки. За загальною кількістю пам'яток світового значення перше місце посідає Італія –

43 об'єкти, на другому місці Іспанія, Мексика та Китай - по 41 об'єкту. Показово, що протягом останнього періоду об'єктами культурної спадщини визнаються історичні центри міст: Відень, Грац, Зальцбург, Веймар, Брюгге, Кордова, Таллін, Санкт-Петербург, Флоренція, Венеція, Сан-Джаміньяно, Сієна, Неаполь, Піза, Рим, Рига, Вільнюс, Краків, Варшава, Замосць, Порто, Евора, Гимарайш, Прага, Чеськи-Крумлов, Львів, ін. Таким чином світовими науковими установами та провідними науковими експертами фактично визнано, що історичну забудову міських центрів у сукупності властивостей слід сприймати: як цілісний комплексний об'єкт; як об'єкт видатної культурної цінності. Україна має власні глибокі історичні корені, безпосереднім образом пов'язані зі загальною світовою історією і культурою. Держава представлена у Списку світової культурної спадщини 3 архітектурними об'єктами. Софіївський золотoverхий Собор і Комплекс Києво-Печерської Лаври в Києві, ансамбль історичного центру Львова, архітектурний ансамбль Резиденції митрополитів Буковини і Далмації, у теперішній час центральні корпуси Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Крім того, 2 транснаціональні об'єкти: Геодезична дуга Струве та Праліси Карпат. Річниця прийняття *Конвенції про охорону культурної спадщини* присвячені чисельні заходи, організовані ЮНЕСКО у 2012 році, зокрема, 36 сесія *Комітету всесвітньої спадщини*, яка відбувалась у кінці червня – початку липня цього року у Санкт-Петербурзі. В рамках відзначення 40 – річчя *прийняття ЮНЕСКО Конвенції про охорону культурної спадщини*, 23-26 травня 2012 року у місті Несвіж, Білорусь, відбувся семінар ЮНЕСКО, присвячений проблемам управління, реставрації, ревіталізації об'єктів Світової культурної спадщини. На семінарі експертами і спеціалістами з питань охорони і збереження культурної спадщини були представлені 11 країн, а саме: **Велика Британія, Польща, Латвія, Литва, Грузія, Армєнія, Азербайджан, Росія, Білорусія, Молдова, Україна**. Доповідь проректора Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктора історичних наук, професора Марусик Тамари Володимирівни, заступника директора Центру управління об'єктом ЮНЕСКО «Архітектурний ансамбль Резиденції Митрополитів Буковини і Далмації: шлях від національної пам'ятки до світового визнання», отримала високу оцінку учасників семінару. Україна почала процес відродження міжнародної діяльності у сфері збереження культурної спадщини. Для ефективного виконання задач, пов'язаних з цією діяльністю, потрібно вдосконалення вітчизняного законодавства, зокрема розробки юридичної регламентації різноманітних аспектів управління об'єктами ЮНЕСКО, та їх буферними зонами. Створення окремих програм моніторингу (різного ступеню відповідальності і звітності) та фінансування реставраційних робіт,

рекомендацій щодо кваліфікаційного та освітнього рівня управлінського персоналу та багато інших питань, відповідь на які потрібно знайти за допомогою діалогу між науковцями та управлінцями у цій галузі архітектурної та культурної діяльності. З врахуванням специфіки кожного з трьох архітектурних об'єктів України, доцільно розробляти індивідуальний План управління у формі Закону України. Попередній директор Центру всесвітньої спадщини ЮНЕСКО професор Бернд фон Дрост, в огляді спадщини ЮНЕСКО у 1996 році сказав: «Міста це, чи природні парки, без бажання й активної участі місцевого населення в збереженні об'єкту ніякі дії по збереженню спадщини не будуть мати результатів на перспективу. Тому дії по збереженню об'єктів всесвітньої спадщини необхідно сполучати з діями національних і місцевих органів по соціальному й економічному розвитку суспільства».

Література

1. National Geographic. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. World Heritage 2011-2012.
2. Правові акти з охорони культурної спадщини. Додаток до щорічника „Архітектурна спадщина”...«Конвенція про захист всесвітньої культурної і природної спадщини» та інші документи ООН. – К., 1995.
3. e-mail: aspnet@unesco.org. <http://www.education.unesco.org>. Інформація „ЮНЕСКО – Освіта”; <http://www.unesco.org/whc/> Центр всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Анотація

Стаття посвящена 40 – летию прийняття ЮНЕСКО Конвенції про охорону культурного насліддя, а также отдельным аспектам деятельности, связанной с охраной и управлением объектами всемирного культурного наследия.

Ключевые слова: ЮНЕСКО, культурное наследие.

Abstract

Article is dedicated to 40 - years acceptance UNESCO Konvencii about guard of the cultural heritage, as well as separate aspect to activity, connected with guard and management object of the worldwide cultural heritage.

Keywords: UNESCO, cultural heritage.